

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Svar på regeringsuppdrag FÖ2025/00040

Civilplikt efter mönstring i kommunal räddningstjänst

Redovisning av genomförda och planerade
åtgärder som behövs för att införa civilplikt
med lång grundutbildning

Civilplikt efter mönstring i kommunal räddningstjänst – redovisning av genomförda och planerade åtgärder som behövs för att införa civilplikt med lång grundutbildning

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Skolverksamheten

Foto omslag: Melker Dahlstrand
Text: Jennie Virén och Karin Philipsson Kanne

Publikationsnummer: MSB2637 – december 2025
ISBN-nummer: 978-91-7927-663-8

Innehåll

SAMMANFATTNING	4
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Genomförande av uppdraget.....	6
2 UPPDRAGSREDOVISNING	8
2.1 Inledning och förutsättningar för ett system med civilplikt	8
2.2 Personalbehov genom civilplikt	8
2.3 Befattningar	9
2.3.1 Befattning räddningsperson	10
2.3.2 Befattningen räddningsgruppleddare	10
2.3.3 Kommande befattningar.....	10
2.3.4 Kompetens- och mönstringskrav.....	11
2.3.5 Organisering av civilpliktiga.....	11
2.4 Lång grundutbildning (GU) och repetitionsutbildning (RU)	12
2.4.1 Grundutbildning för befattning räddningsperson	12
2.4.2 Grundutbildning för befattningen räddningsgruppleddare	13
2.4.3 Behov av förarutbildning	13
2.4.4 Betyg	14
2.4.5 Medinflytande.....	14
2.4.6 Meningsfull fritid	15
2.4.7 Beskrivning av grundutbildningen.....	15
2.4.8 Plan för repetitionsutbildning	15
2.4.9 Genomförare av grundutbildning	16
2.5 Bemanningsansvar	18
2.5.1 Ansvarsfördelning bemanningsansvar	19
2.5.2 Behov av samordning och prioritering	20
2.6 Inriktning för arbete med annan utredning än mönstring	22
2.6.1 Rättsliga förutsättningar	22
2.7 Kommunikation.....	23
2.7.1 Myndighetsgemensamt samarbete med den pliktige i centrum	23
2.7.2 Kommunikationsinsatser	24
2.8 Tidslinje	24
3 KOSTNADSBERÄKNINGAR	26
3.1 Införande av civilplikt på systemnivå.....	26
3.2 Införande av civilplikt inom kommunal räddningstjänst.....	26
BILAGA 1	31

Sammanfattning

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) slutredovisar här vilka förberedelser som behöver göras de kommande åren för att införa civilplikt efter mönstring inom kommunal räddningstjänst. Slutredovisningen innehåller en tidsplan och kostnadsberäkningar för genomförande av utbildning till och med år 2031 i enlighet med regeringsuppdrag FÖ 2025/00040.

Uppdraget har genomförts i nära samarbete med Totalförsvarets Plikt- och prövningsverk (Plikt- och prövningsverket). Uppgifter har också inhämtats från Försäkringskassan. Synpunkter har till slutredovisningen inhämtats från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), de civilområdesansvariga länsstyrelserna och representanter från kommunal räddningstjänst.

Sammanfattande utgångspunkter i slutredovisningen är:

- Personaltillgången inom kommunal räddningstjänst under höjd beredskap behöver till 2035 förstärkas på grundläggande nivå med minst 9 000 civilpliktiga individer i befattningen *räddningsperson* och *räddningsgruppleddare* och med ytterligare minst 4 000 civilpliktiga individer i specialistbefattningar med utökad förmåga inom bland annat räddning, ammunition- och minhantering samt farliga ämnen.
- Befattningsbeskrivningar och kravprofiler är framtaget för de två första befattningarna. Arbetet fortsätter för kommande befattningar.
- Grundutbildning (GU) för befattningen *räddningsperson* omfattar 98 tjänstgöringsdagar och för befattningen *räddningsgruppleddare* 140 dagar.
- Det finns en plan för efterföljande repetitionsutbildningar (RU), där en första RU genomförs 5 år efter genomförd GU och en andra RU efter ytterligare 10 år.
- Genomförande av GU startar hösten 2027 med en utbildningsvolym om 60 individer och under 2028 300 individer. Dessa utbildningsplatser rymms inom MSB:s befintliga verksamheter i Revinge och på Sandö.
- Från 2029 och framåt föreslår MSB en utbildningsvolym om ca 2 000 individer årligen.
- Med anledning av föreslagen utbildningsvolym om ca 2 000 civilpliktiga årligen från 2029 behöver grundutbildning för civilpliktiga även genomföras av kommunal räddningstjänst på uppdrag av MSB.
- MSB bör fortsatt ha bemanningsansvar för individer som skrivs in för civilplikt i kommunal räddningstjänst. MSB bör vara den myndighet som framställer till Plikt- och prövningsverket var de civilpliktiga ska krigsplaceras utifrån en nationell hot- och behovsbild. MSB bör samtidigt ges mandat att kunna flytta samtliga räddningstjänstresurser mellan

civilområden vid behov utifrån en samlad nationell behovsbild under höjd beredskap.

- Arbetet med annan utredning och krigsplacering av redan utbildad räddningstjänstpersonal bör fortgå av MSB med målet att vidmakthålla 3 000 krigsplacerade civilpliktiga.
- Kommunikationsinsatser genomförs fortlöpande och det finns ett bra samarbete med Plikt- och prövningsverket och Försvarsmakten.
- Kostnadsberäkningar och konsekvenser för införandet av ett system med civilplikt i kommunal räddningstjänst redovisas.
- Målet är att nå en total om minst 16 000 tillförda civilpliktiga till kommunal räddningstjänst år 2035.

För att ovanstående tidsplan ska kunna hållas, och ungdomar födda 2008 ska kunna mönstras, krävs ett regeringsbeslut enligt 1 kap. 3 a § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt. MSB belyser även behovet av tillägg i totalförsvarsdatalagen (2020:151), för att möjliggöra en effektiv hantering av personuppgifter och information mellan MSB och Plikt- och prövningsverket. Därtill föreslår MSB förändringar i relevant lagstiftning för att säkerställa att MSB kan genomföra förarutbildning för framförande av relevanta fordon.

Andra väsentliga förberedelser handlar om att utveckla former för medinflytande, ett utvecklat utbildningssystem för civilplikt, anpassning av infrastruktur samt dialog med kommunala räddningstjänstorganisationer som genomförare av grundutbildning.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

MSB har i tidigare regeringsuppdrag redovisat hur dimensioneringen för kommunal räddningstjänst behöver utvecklas i numerärer och förmågor för att kunna möta behoven i händelse av höjd beredskap¹. Målet är att förstärka den kommunala räddningstjänsten med minst 16 000 civilpliktiga som har förmåga att bidra vid räddningsinsatser under höjd beredskap. Målet ska vara uppnått 2035.

2024 aktiverades civilplikten för att möjliggöra inskrivning och krigsplacering av individer med befintlig kompetens efter annan utredning. Sedan dess har MSB skrivit in drygt 2 900 individer för civilplikt i räddningstjänst. Av dessa har hittills 1 200 genomfört repetitionsutbildning (RU) och på så sätt tillfört civilpliktiga i befattningarna räddningsperson och räddningsbefäl till kommunal räddningstjänst.

MSB genomför förstärkningsåtgärder för kommunal räddningstjänst i form av stöd för anställning av planeringsresurser som ska stötta organisationerna i planeringen av den egna krigsorganisationen. Dessutom pågår utbildning av särskilda utbildningsresurser i syfte att över tid fortbilda befintlig räddningstjänstpersonal för tillkommande uppgifter vid höjd beredskap.

Genom regeringsuppdrag FÖ2025/00040² inleds uppbyggnadsskedet för ett utbyggt system med civilplikt efter mönstring och grundutbildning i olika befattningar. Målsättningen är att krigsplacera minst 13 000 efter mönstring och lång grundutbildning.

1.2 Genomförande av uppdraget

Regeringen uppdrog den 9 januari 2025 åt MSB att genomföra de förberedande åtgärder som behövs för att införa civilplikt efter mönstring inom kommunal räddningstjänst. Uppdraget följer på tidigare uppdrag om aktivering av civilplikt inom räddningstjänst med direktinskrivning efter annan utredning.³

I uppdraget ska MSB analysera och bedöma vilka åtgärder som är nödvändiga för att ett system med civilplikt efter mönstring med lång grundutbildning inom kommunal räddningstjänst ska kunna införas.

MSB har genomfört uppdraget i nära samarbete med Totalförsvarets plikt- och provningsverk (Plikt- och provningsverket) i de delar som rör den civilpliktige. Samarbete har skett kring mönstringsprocessen, befattningskrav, kommunikation

¹ MSB (2023) Dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap. Svar på regeringsuppdrag Ju 2022/02313

² FÖ 2025/00040 Uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att analysera och genomföra de åtgärder som behövs för att införa civilplikt efter mönstring inom kommunal räddningstjänst

³ FÖ2023/00118 Uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att genomföra de åtgärder som behövs för att förbereda för en aktivering av civilplikten inom kommunal räddningstjänst

och kostnadsberäkningar samt i frågor kring systemstöd och behovet av direktåtkomst till personuppgifter i Plikt- och provningsverkets system.

MSB har samarbetat med Försäkringskassan kring ersättnings- och utbetalningsfrågor som är förenade med civilplikt. MSB har också inhämtat kostnadsberäkningar från Försäkringskassan för tillkommande kostnader vid aktivering av civilplikt efter mönstring i enlighet med uppdragsredovisningen.

Under uppdragets genomförande har synpunkter inhämtats från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), civilområdesansvariga länsstyrelser samt ett urval av kommunala räddningstjänstorganisationer i frågor rörande bemanningsansvar och utbildningens genomförande.

MSB har också samarbetat med Försvarmakten kring kommunikation och erfarenhetshantering i frågor som rör den pliktige. Vidare har MSB initierat samarbete med Pliktrådet⁴ kring medinflytande och den pliktiges rättigheter och skyldigheter.

⁴ Pliktrådet företräder Sveriges totalförsvarspliktiga under grundutbildning (pliktradet.se)

2 Uppdragsredovisning

2.1 Inledning och förutsättningar för ett system med civilplikt

MSB redovisar här svar på regeringsuppdrag FÖ2025/00040. En delredovisning⁵ av uppdraget lämnades i mars 2025. Nedanstående utgångspunkter repeterar, kompletterar och utgör ramarna för slutredovisningen, givet att regeringens beslut sker i enlighet med MSB:s förslag.

- För att Plikt- och prövningsverket ska kunna genomföra mönstring för civilplikt med lång grundutbildning behövs ett regeringsbeslut enligt 1 kap. 3 a § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt (LTP).
- Mönstring för civilplikt i kommunal räddningstjänst kan ske med start 2026 av individer födda 2008.
- Mönstring sker inledningsvis för inskrivning till befattningarna *räddningsperson* och *räddningsgruppledare*.
- Grundutbildning⁶ för civilplikt efter mönstring i kommunal räddningstjänst (GU) startar hösten 2027.
- Antal tjänstgöringsdagar för grundutbildning i befattningen *räddningsperson* omfattar 98 dagar och för befattningen *räddningsgruppledare* 140 dagar.
- Utbildningsvolymen år 2027 är 60 personer och år 2028 300 personer. Grundutbildning för ovanstående befattningar genomförs enbart vid MSB:s utbildningsorter fram till och med 2028.
- Från år 2029 ökas utbildningsvolymen till att omfatta cirka 2 000 civilpliktiga per år. En förutsättning för att genomföra sådana volymer är ett organiserat samarbete med ett antal kommunala räddningstjänstorganisationer som genomförare av grundutbildning parallellt med fortsatt genomförande på Revinge och Sandö.
- MSB ser, i likhet med Plikt- och prövningsverket, mycket stora konsekvenser vid avsaknad av direktåtkomst för personuppgifter enligt 12–14 §§ totalförsvarsdatalagen (2020:151) samt 2–5 §§ totalförsvarsdataförordningen (2020:153).

2.2 Personalbehov genom civilplikt

MSB har i uppdrag att analysera och ge förslag på vilka personalbehov inom kommunal räddningstjänst som är lämpliga att tillgodose genom civilplikt.

⁵ Delredovisning FÖ 2025/00040 MSB2572 – mars 2025

⁶ 4 Kap. 2§ Lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt

Genom civilplikt efter mönstring kan MSB förstärka kommunal räddningstjänst med personella resurser med grundläggande och utökad förmåga under höjd beredskap.

I regeringsuppdrag Ju 2022/02313⁷ redovisar MSB att behoven för kommunal räddningstjänst i händelse av höjd beredskap behöver personalförstärkas med tillkommande uppgifter⁸ för kommunal räddningstjänst enligt 8 kap. 2 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor och utökade förmågor samt utifrån erfarenheter från Ukraina. MSB gör bedömningen att det föreligger störst behov av personal med basförmåga för att kunna resursförsörja flera samtidigt pågående och mer omfattande insatser. Cirka 70% av personalförstärkningen genom civilplikt utgörs av grundutbildade individer i ovan två föreslagna befattningar.

Därtill behöver kommunal räddningstjänst personalförstärkas med utökade förmågor och specialistkompetens för att hantera mer komplexa händelser inom bland annat brand, räddning, ammunitions- och minhantering, första hjälpen samt CBRN (kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära hot). Arbete pågår kring utformning av dessa utökade förmågor, deras organisering samt hur utbildningen ska utformas. Denna utökade förmåga utgör resterande 30% och består i huvudsak av civilpliktiga efter mönstring i flera befattningar. Sådan grundutbildning planeras påbörjas från och med 2029.

2.3 Befattningar

MSB har i uppdrag att analysera och ge förslag på i vilken eller vilka befattning(ar) inom kommunal räddningstjänst som totalförsvarspliktiga ska kunna tjänstgöra med civilplikt. MSB ska vidare ta fram befattnings-beskrivningar för respektive befattning samt specificera vilka krav som totalförsvarspliktiga ska uppfylla för att kunna krigsplaceras med civilplikt i en befattning (befattningskrav) och vilka egenskaper som gör en totalförsvarspliktig lämplig för utbildning till en viss befattning (kompetenskrav).

Nedan redovisas förslag på befattningar och befattningsbeskrivningar för *räddningsperson* och *räddningsgruppsledare*. Dessa kommer att fastställas och redovisas i MSB:s reviderade föreskrifter om utbildning av totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt i det civila försvaret. Individer som bemannar befattningen *räddningsperson* särskiljs genom sin användbarhet (kompetens) från de som krigsplaceras efter annan utredning i samma befattning.

Det finns dessutom ett behov av att säkerställa kompetens inom logistik och underhåll samt förare bland dessa befattningar. MSB arbetar vidare med hur dessa kompetenser ska tillses.

⁷ MSB (2023). Dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap. Svar på regeringsuppdrag Ju 2022/02313

⁸ De tillkommande uppgifterna omfattar upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden; indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel; delta i första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningsskydd.

2.3.1 Befattning räddningsperson

En *räddningsperson* tjänstgör alltid under arbetsledning av en civilpliktig räddningsgruppleddare eller av annat räddningstjänstbefäl.

En *räddningsperson* ska bidra till att förstärka basförmågan inom kommunal räddningstjänst under höjd beredskap genom att verka tillsammans med andra i en organisatorisk enhet. Befattningen har en bred inriktning mot vanligt förekommande händelsetyper inom den kommunala räddningstjänsten kompletterat med händelsetyper som kan förväntas inträffa vid höjd beredskap inom tillkommande uppgifter för kommunal räddningstjänst enligt 8 kap. 2 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor⁹. Befattningen specialiseras inte inom något område.

En *räddningsperson* ska kunna utföra livräddande och skadebegränsande uppgifter inom brandsläckning, räddning, ammunitions- och minhantering, CBRN och första hjälpen samt bidra till transport av skadade.

2.3.2 Befattningen räddningsgruppleddare

En civilpliktig *räddningsgruppleddare* arbetsleder en grupp med *räddningspersoner*. *Räddningsgruppleddare* leds av och rapporterar till befäl inom kommunal räddningstjänst.

En *räddningsgruppleddare* ska bidra till att förstärka basförmågan inom kommunal räddningstjänst under höjd beredskap. Befattningen är därför brett inriktad mot vanligt förekommande händelsetyper inklusive tillkommande uppgifter för kommunal räddningstjänst enligt 8 kap. 2 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

En *räddningsgruppleddare* ska kunna arbetsleda en grupp civilpliktiga *räddningspersoner* vid utförandet av livräddande och skadebegränsande uppgifter inom brandsläckning, räddning, ammunitions- och minhantering, CBRN och första hjälpen samt bidra till transport av skadade.

2.3.3 Kommande befattningar

Tillkommande befattningsbeskrivningar för befattningar inom utökad förmåga utvecklas vidare och fastställs i föreskrifter tidigast 2026 med anledning av att de planeras genomgå grundutbildning tidigast 2029. Befattningar som för närvarande utreds är:

- Räddningsperson AMH (ammunition och minhantering)
- Räddningsgruppleddare AMH
- Räddningsperson BRAND
- Räddningsgruppleddare BRAND

⁹ 8. kap Lag (2003:778) om skydd mot olyckor SFS nr: 2003:778

- Räddningsperson CBRN (indikering och sanering)
- Räddningsgruppleddare CBRN
- Räddningsperson RÄDDNING
- Räddningsgruppleddare RÄDDNING

Utbildningarna för ovanstående befattningar beräknas på motsvarande tjänstgöringstid som utbildningar för räddningsperson och räddningsgruppleddare. Analys av utökade förmågor och tillkommande befattningar, anpassade grundutbildningar och därmed tjänstgöringstid är ännu inte fastställda och kan komma att ändras.

Det kan i framtiden bli aktuellt med ytterligare befattningar inom kommunal räddningstjänst.

2.3.4 Kompetens- och mönstringskrav

Kompetenskrav mot befattningarna *räddningsperson* och *räddningsgruppleddare* motsvarar de fysiska och mentala krav som bedöms krävas för ett genomföra lång grundutbildning samt kunna agera inom ramen för sin befattning i kommunal räddningstjänst under höjd beredskap. Kompetenskraven har tagits fram i samarbete med Plikt- och provningsverket och utgör grund för en hållbar och ändamålsenlig mönstring av ungdomar. Då lagstiftningen är neutral är olika krav utifrån jämställdhet och likabehandling inte möjliga vid mönstring. Perspektivet av likabehandling och jämställdhet har präglat diskussionerna vid fastställande av kravnivåer i mönstringskedjan.

Kraven speglar de förmågor som är framtagna för befattningarna *räddningsperson* samt *räddningsgruppleddare* och vad dessa två befattningar ska ha för uppdrag inom krigsorganisationen för räddningstjänst.

Bedömningsmomenten är desamma som totalförsvarspliktiga genomför för mönstring till lång grundutbildning med värnplikt. Kompetenskraven för respektive befattning kommer att utvärderas årligen utifrån tidigare årsutfall.

2.3.5 Organisering av civilpliktiga

MSB avser förstärka kommunal räddningstjänst med civilpliktiga individer organiserade i enheter bestående av *räddningspersoner* och *räddningsgruppleddare* med tillhörande materiel.

Enheterna kommer att utvecklas utifrån hur uppbyggnaden av systemet med civilpliktiga fortskrider. Enheterna bör kunna flyttas över hela landet men utgångsplacerats utifrån nationell hot- och behovsbild i en kommunal räddningstjänstorganisation. Enheterna ska nyttjas och ledas inom räddningsledningssystemet enligt samma principer som i fredstid. Civilpliktiga räddningspersoner organiseras vidare i enheter bestående av två *räddningsgruppleddare* och åtta *räddningspersoner* samt materiel. Dessa enheter ska integreras i det

kommunala räddningsledningssystemet. När hela systemet är utbyggt utifrån målsättningen år 2035 beräknas minst 1 300 enheter ha tillförts, varav 900 har basförmåga och 400 utökad förmåga.

2.4 Lång grundutbildning (GU) och repetitionsutbildning (RU)

MSB ska analysera vad nödvändiga grund- och repetitionsutbildningar för respektive befattning behöver innehålla och ge förslag på hur lång respektive utbildning behöver vara.

Övergripande information om grundutbildningens innehåll, upplägg och längd för befattningarna *räddningsperson* och *räddningsgruppleddare* har lämnats i tidigare delredovisning. Kursplaner för grundutbildning för *räddningsperson* och *räddningsgruppleddare* utvecklas och fastställs under 2026. Där framgår vilken kunskap, färdighet och kompetens som en civilpliktig ska uppnå. Jämställdhet och likabehandling integreras i alla steg i utbildningsutvecklingen.

Arbetet fortlöper med utbildningsutveckling för kommande befattningar i civilpliktssystemet för räddningstjänst samt för efterföljande repetitionsutbildningar för respektive befattning.

2.4.1 Grundutbildning för befattning räddningsperson

MSB:s inriktning är att ämnesinnehållet i lång grundutbildning för civilplikt ska motsvara ämnesinnehållet i *Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap*¹⁰ (Grib). Grib omfattar sex veckors utbildning varav en vecka är praktik hos kommunal räddningstjänst. En bedömning är att ämnesinnehållet för civilpliktiga bör omfatta åtta (8) veckor då målgruppen ej har någon erfarenhet från arbete inom kommunal räddningstjänst och inte kommer att genomföra praktik inom ramen för den kommunala räddningstjänstorganisationen. Dessutom behöver de förberedas på sitt uppdrag som totalförsvarspliktiga.

Utöver grundkunskaper för arbete inom räddningstjänst kommer de civilpliktiga utbildas för krigets kontext samt tillkommande uppgifter¹¹, bland annat indikering och sanering av farliga ämnen, ammunition- och minhantering, sök och räddning och första hjälpen. Denna ämnesdel bedöms kräva ytterligare sex (6) veckors utbildning för befattningen *räddningsperson*. Utbildningen omfattar sammanlagt 14 veckor och består av både teoretiska och praktiska moment med övningstillfällen i syfte att samträna i rollerna.

¹⁰ Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap (Grib)

¹¹ 8. kap Lag (2003:778) om skydd mot olyckor SFS nr: 2003:778

2.4.2 Grundutbildning för befattningen räddningsgruppledare

Även befattningen *räddningsgruppledare* grundutbildas enligt ovan, men får därutöver kompletterande sex veckors gruppledarutbildning med fokus på bland annat ledningsteori, ledarskap och riskbedömning.

Under utbildningen genomför båda befattningarna utbildnings- och övningsmoment gemensamt. Målet är att samträna rollerna i organisatoriska enheter bestående av åtta stycken *räddningspersoner* och två stycken *räddningsgruppledare*. Utbildningen omfattar sammanlagt 20 veckor och består av både teoretiska och praktiska moment med övningstillfällen i syfte att samträna gruppen.

Inriktningen i utvecklingsarbetet för *Grundutbildning för civilplikt i räddningstjänst*, för befattningarna *räddningsperson* och *räddningsgruppledare* är, att de framtagna utbildningarna motsvarar innehåll och nivå i *Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap* (Grib).

Förutsättningar och möjligheter för att Grundutbildning för civilplikt ska kunna valideras som likvärdig Grib, och kunna tillgodoräknas i sin helhet i andra sammanhang, respektive att Grundutbildning för befattningen räddningsgruppledare ska kunna valideras som likvärdig Ledningskurs Gruppledare, kommer utredas under utbildningsutvecklingen.

Kostnadsberäkningar för genomförande av grundutbildning redovisas i del 3.

2.4.3 Behov av förarutbildning

Som nämnts ovan finns det behov av förare bland civilpliktiga *räddningspersoner* då de civilpliktiga enheterna ska kunna transportera sig och utrustning vid krigstjänstgöring. MSB bedömer därför att det behöver finnas förutsättningar att inom ramen för grundutbildning tillskansa sig kunskaper för att framföra de fordon, eventuella släpvagnar för befattningen räddningsperson.

För att möjliggöra detta skulle vägtrafikförordningen för den kommunala organisationen för räddningstjänst under utbildning och höjd beredskap¹² behöva ändras att även omfatta grundutbildning för civilpliktiga i statens regi. Alltså inte bara i utbildning inom den kommunala räddningstjänsten. Detta då de civilpliktiga inte ingår i den kommunala organisationen för räddningstjänst förrän de genomfört sin grundutbildning och krigsplacerats där.

Vidare föreslår MSB att det införs en skrivning som tillåter MSB att utbilda civilpliktiga på särskilda fordonstyper, på samma sätt som Försvarmakten har genom militärtrafikförordningen¹³.

¹² Vägtrafikförordning (1995:137) för den kommunala organisationen för räddningstjänst under utbildning och höjd beredskap SFS: 1995:137

¹³ Militärtrafikförordning (2009:212) SFS: 2009:212

Enligt 19 § i vägtrafikkförordningen¹⁴ är det vidare tillåtet att framföra tung lastbil, buss eller släpfordon med endast körkortsbehörighet B under höjd beredskap, om det är oundgängligen nödvändigt. Någon möjlighet att framföra fordonen under utbildning finns dock inte. Att ge MSB möjlighet att utfärda förarbevis för relevanta fordon i samband med civilpliktsutbildningar inom räddningstjänst skulle kunna säkerställa föreslagen organisering och förmågeökning.

2.4.4 Betyg

MSB arbetar med att utveckla ett betygssystem för grundutbildning med civilplikt i det civila försvaret som omfattar alla verksamhetsområden som kan komma att grundutbilda civilpliktiga. Detta grundar sig i behovet av att kunna göra ett kvalitativt krigsorganisationsarbete och görs i samarbete med berörda aktörer.

MSB har rätt att utfärda verkställighetsföreskrifter när det gäller utbildningarnas längd och genomförande för civilplikt som genomförs i det civila försvaret¹⁵. MSB bedömer att detta mandat innefattar föreskriftsrätt om betygssystem för civilpliktsutbildningar i det civila försvaret.

2.4.5 Medinflytande

Förordningen (2017:1249) om medinflytande för totalförsvarspliktiga anger att de totalförsvarspliktiga som genomgår en grundutbildning som överstiger 60 dagar har rätt till att utöva medinflytande och medverka i arbetsmiljöarbetet.

Medinflytande är ett av de enskilt viktigaste verktygen för att kunna bygga en inkluderande civilplikt av och för de civilpliktiga. Medinflytandet bidrar också till att säkerställa en civilplikt som lever upp till de krav som ställs på utbildningsmiljön genom regeringsformen,¹⁶ arbetsmiljölagen¹⁷ och diskrimineringslagen.¹⁸

MSB har ansvar för att tillse ett fungerande medinflytande för civilpliktiga, och Försvarsmakten har enligt förordningen (2017:1249) om medinflytande för totalförsvarspliktiga administrativt ansvar för Pliktrådet. MSB noterar att både betänkandet *Plikten kallar!*¹⁹ och betänkandet *Redo!*²⁰ ger förslag på separata civilplikts- och värnpliktsråd där Civilpliktsrådet då föreslås vara administrativt anslutet till MSB. Utfallet av dessa förslag kommer att påverka MSB:s fortsatta arbete. MSB anser dock att det mest ändamålsenliga är att det organiseras i ett gemensamt Pliktråd till dess att utbildningsvolymerna för civilplikten har gått upp tillräckligt mycket för att kunna organisera medinflytandet för civilpliktiga i ett separat civilpliktsråd. Ett samarbete mellan MSB, Försvarsmakten och Pliktrådet har initierats och kommer vara viktigt i det fortsatta arbetet med medinflytande för civilpliktiga oavsett organisering på central nivå.

¹⁴ Vägtrafikkförordning (1995:137) för den kommunala organisationen för räddningstjänst under utbildning och höjd beredskap SFS: 1995:137

¹⁵ 9 kap. 1§ 3 Förordning (1995:238) om totalförsvarsplikt

¹⁶ Regeringsformen (RF) SFS 1974:152

¹⁷ Arbetsmiljölagen (1977:1160) SFS 1977:1160

¹⁸ Diskrimineringslag (2008:567) SFS 2008:567

¹⁹ SOU 2025:6 Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret

²⁰ SOU 2025:6 Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret

Det behöver även utvecklas ett system för medinflytande på lokal nivå. MSB noterar att betänkandet *Plikten kallar!* anser att medinflytande på den lokala nivån redan är tillfredsställande reglerat. *Plikten kallar!* föreslår att de organisationsenheter som anges i förordningen om medinflytande för totalförsvarspliktiga, ”pluton” respektive ”förband”, i fråga om de civilpliktigas medinflytande kan tolkas som ”utbildning” respektive ”utbildningsanstalt”. Arbetet pågår med att utveckla ett system för lokalt medinflytande som fungerar tillfredsställande i den civila kontexten och för hela civilpliktssystemet oavsett verksamhetsområde.

2.4.6 Meningsfull fritid

I samband med genomförande av grundutbildning inom civilplikt har utbildningsansvarig myndighet ett ansvar att säkerställa att en meningsfull fritid ombesörjs. MSB ser över möjligheten att definiera en lägsta nivå för vad genomförare av grundutbildning behöver tillhandahålla civilpliktiga i form av meningsfull fritid. MSB anser att det är viktigt att civilpliktiga och värnpliktiga ges samma förutsättningar, till exempel genom ett tillägg i förordningen om statsbidrag till organisationer som stöder värnpliktigas fritid och rekreation.²¹

2.4.7 Beskrivning av grundutbildningen

Korrekt information om utbildningen och befattningen är en förutsättning för att individen ska kunna ta sig an uppgiften med hög motivation och för att inte förtroende för uppdraget som civilpliktig. Pliktrådets inställning är att med totalförsvarsplikt kommer informationsplikt gentemot den pliktige²².

Pliktrådet företräder Sveriges totalförsvarspliktiga under grundutbildning. Med utgångspunkt i Pliktrådets arbete kring att tydliggöra korrekt information till den totalförsvarspliktige vid mönstring arbetar MSB med att utveckla tydliga utbildningsbeskrivningar till Plikt- och provningsverket inför kommande mönstring för civilplikt. Informationsmaterialet ska ge en rättvisande beskrivning av utbildningens innehåll och upplägg samt vilka arbetsuppgifter som befattningen innebär.

2.4.8 Plan för repetitionsutbildning

Repetitionsutbildningar för *räddningsperson* och *räddningsgruppledare* ska initialt genomföras fem år efter genomförd grundutbildning för respektive befattning och därefter inom tio år i syfte att upprätthålla kompetens för befattningen.

För kommande befattningar antas behovet vara motsvarande.

Repetitionsutbildningen ska repetera grundläggande kunskaper, färdigheter och kompetens för arbete inom kommunal räddningstjänst under höjd beredskap.

²¹ Förordning (2024:1344) om statsbidrag till vissa organisationer som stöder värnpliktigas fritid och rekreation (2024:1344)

²² www.pliktradet.se/plikt-monstring/

Repetitionsutbildningen för ovanstående befattningar beräknas på 10 dagars tjänstgöring och innehåller både praktiska och teoretiska moment.

MSB ansvarar för framtagande av kursplaner och för genomförande av repetitionsutbildningar. I fortsatta planeringen för repetitionsutbildning behöver hänsyn tas till behovet av samövning mellan den kommunala räddningstjänstens krigsorganisation och tillkommande enheter med civilpliktiga.

Kostnadsberäkningar för genomförande av repetitionsutbildningar redovisas i del 3.

2.4.9 Genomförare av grundutbildning

MSB ska analysera och ge förslag på om utbildningarna ska genomföras i egen regi eller upphandlas helt eller delvis. Vidare ska MSB redovisa vilka konsekvenser ett införande av grundutbildning får för myndighetens befintliga anläggningar för skolverksamhet i Sandö och Revinge. Redovisningen ska beakta i vilken mån verksamheten kan utökas på dessa platser och behovet av etablering på nya platser.

MSB har i delredovisningen aviserat att grundutbildning med civilplikt i räddningstjänst kan påbörjas hösten 2027 i mindre omfattning inom MSB:s befintliga skolverksamhet i Revinge och Sandö.

Då civilpliktsuppdraget präglas av skyndsamhet och allvar givet omvärldsläget är MSB:s ambition att kunna uppnå årliga utbildningsvolymen om 2 000 civilpliktiga i olika befattningar redan från 2029. För att uppnå dessa volymer krävs att ca 600–700 civilpliktiga kan tjänstgöra under grundutbildning samtidigt med tre utbildningsomgångar per kalenderår.

MSB bedömer att en tredjedel av utbildningsvolymen om 2 000 kan genomföras inom myndighetens egna skolverksamhet i Sandö och Revinge. För att det ska möjliggöras behöver skolverksamheten utökas genom att tillföras logement, klassrum, fritidsförutsättningar, bespisning, utbildnings- och övningsanordningar samt materiel. Inventering och förberedelser för projektering pågår och avser åren 2027–2029. Vidare behöver antalet medarbetare utökas med ca 25 helårsarbetskrafter per ort, därutöver krävs omfattande kompetensutveckling med anledning av förändrat uppdrag. Förberedelser är påbörjade.

Återstående två tredjedelar av utbildningsvolymen behöver kunna genomföras på annan ort. MSB har övervägt alternativet att uppföra ytterligare anläggningar för skolverksamhet, men landat i slutsatsen att det sammantaget är mer samhällsekonomiskt motiverbart och strategiskt att genomföra civilpliktsutbildning i samarbete med kommunala räddningstjänstorganisationer som bedöms ha tillräckliga förutsättningar för uppgiften. MSB har inför sitt övervägande bland annat beaktat;

- värdet av fördjupade samarbeten mellan kommunala räddningstjänsten och staten i utvecklingen inom området,

- förutsättningar att uppnå högre utbildningskapacitet på kortare tid,
- geografisk spridning avseende hotbild,
- närhet till särskilt anpassade anläggningar som kan krävas för specialistutbildningar,
- värdet av interaktionen mellan den civilpliktige och den miljö som den kommer krigsplaceras i,
- underlättande förutsättningar till skalbarhet i volymer utifrån den ambitionsnivå som ytterst beslutas av regeringen.

2.4.9.1 Externt genomförande av grundutbildning

MSB har utifrån ovanstående ingångsvärden gjort bedömningen att ett antal kommunala räddningstjänstorganisationer bör få i uppdrag att, med finansiering från MSB, genomföra grundutbildning med civilplikt inom kommunal räddningstjänst. Fördelarna med ett sådant samarbete kan vara:

- den geografiska närheten för de civilpliktiga ökar
- konsekvenser av krigets verkan begränsas genom spridning av utbildningsplatser
- det finns redan i flera kommunala räddningstjänstorganisationer grundläggande förutsättningar för, att tillsammans med primärkommunernas övriga förvaltningar, kommunala bolag och lokala entreprenörer utveckla den förmåga som krävs

MSB måste säkerställa att grundutbildningen genomförs likvärdigt och med hög kvalitet samt att den pliktiges rättigheter och skyldigheter omhändertas. Dessutom medför tjänstgöringen under grundutbildning mycket administration kring de civilpliktiga som bör hanteras centralt av MSB.

MSB gör bedömningen att det finns skäl som talar för att samarbete mellan kommun och stat är att föredra. Samarbetet är dessutom efterfrågat och lyft i olika forum såsom Räddningstjänstrådet. MSB har därav inlett dialog med räddningstjänstorganisationer om samarbete och planerar fördjupad dialog under 2026.

2.4.9.2 Rättsliga förutsättningar för externt genomförande av grundutbildning

För att möjliggöra civilplikt efter mönstring i kommunal räddningstjänst och för att Plikt- och prövningsverket ska kunna påbörja mönstring, krävs ett regeringsbeslut enligt 1 kap. 3 a § LTP.²³ Av ett sådant beslut ska en skyldighet att genomgå mönstring framgå samt skyldighet att fullgöra civilplikt med grundutbildning inom kommunal räddningstjänst. MSB och kommunerna kan efter ett sådant beslut utifrån gällande författningar anmäla ett behov av civilpliktiga till Plikt- och prövningsverket och gemensamt eller i egen regi grundutbilda civilpliktiga inom kommunal räddningstjänst. Uppgiften att

²³ Lag (1994:1809) om totalförsvarspikt (LTP) SFS 1994:1809

genomföra grundutbildning för civilpliktiga inom kommunal räddningstjänst görs med fördel i samarbete med kommuner som visar intresse för uppdraget och mot ersättning från staten. Kostnadsersättningen bör utgå från de merkostnader som uppstår till följd av uppdraget och regleras i överenskommelse mellan MSB och respektive organisation.

Genom föreslagen ordning försäkras ett gemensamt offentligt åtagande som kvalitetssäkras av staten. Statlig styrning kan tillses genom anslag av medel till MSB och genom anslag som MSB kan fördela till kommunerna för genomförandet av uppgiften. Viss styrning kan också ske genom de föreskriftsmandat som delegerats MSB och Plikt- och prövningsverket.

2.5 Bemanningsansvar

MSB har i uppdrag att analysera och ge förslag på vilken aktör som ska ha bemanningsansvar för civilpliktiga i kommunal räddningstjänst, samt vilken aktör som ska föreslå var individerna ska krigsplaceras.

Bemanningsansvarig kan närmast beskrivas som den som ska bedriva totalförsvarsviktig verksamhet vid höjd beredskap och ytterst krig.²⁴ Den bemanningsansvariga aktören avgör vilka totalförsvarsviktiga uppgifter som verksamheten ska utföra vid höjd beredskap och bestämmer därefter hur denna verksamhet ska organiseras samt hur de ska säkerställa bemanningen av sin krigsorganisation. Det behöver analyseras i vilken mån krigsorganisationen kan bemannas med ordinarie fredstida personal och i vilken mån ytterligare personal behöver tillkomma vid höjd beredskap.

Bemanningsansvar kan, i kontexten civilplikt, översiktligt beskrivas innehålla följande delar;

- analysera behov av civilpliktiga utifrån hotbild och totalförsvarsplanering
- framställa behovet om att skriva in och krigsplacera till Plikt- och prövningsverket avseende
 - krigsorganisation (olika enheter, dess antal och geografiska fördelning),
 - behov av antal i förhållande till befattningar inför mönstring
 - inskrivning av individer till civilplikt och efter godkänd grundutbildning krigsplacering
 - inskrivning och krigsplacering av individer efter annan utredning med befintlig kompetens som grund
- löpande följa upp bemanningsgrad
- mottagande av bemanningstablåer

²⁴ SOU 2025:6 Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret s. 222.

- anordna mobiliseringsplats/-er
- leda civilpliktiga under krigs- och/eller beredskapstjänstgöring med medföljande arbetsmiljöansvar, ansvar för likabehandling samt disciplinansvar under tjänstgöring.

En bemanningsansvarig organisation såsom en kommun kan enligt 3 kap 15 § LTP²⁵ göra en framställan till Plikt- och prövningsverket om krigsplacering i egen organisation. Vilka statliga myndigheter som får göra framställningar om krigsplacering avgränsas ytterligare i 4 kap 7 § 2 stycket förordningen (1995:238) om totalförsvarspikt (FTP).

MSB är sedan 2023 utpekad som bemanningsansvarig myndighet för civilpliktiga inom kommunal räddningstjänst. MSB anser att bemanningsansvaret i detta fall även kan innebära ett ansvar att förstärka kommunal räddningstjänst med personella resurser för att understödja dem i sitt bemanningsansvar.

Den kommunala räddningstjänsten har ansvar för sin verksamhet både i fredstid och i krig. I ansvaret inbegrips en planering av sin krigsorganisation. Kopplat till det uppdraget har därmed kommunerna ett bemanningsansvar för sin egen krigsorganisation för räddningstjänsten. MSB anser att bemanningsansvaret utifrån lagstiftningen kan anses vara delat och att det kan finnas en effektivitetsvinst samt större möjlighet att prioritera resurser om det delade bemanningsansvaret består. Oavsett vem som framställer om en krigsplacering eller tillhandahåller utbildningen bör krigsplaceringen ske hos den aktör där den civilpliktiga förväntas fullgöra sin beredskap- eller krigstjänstgöring. (se tabell 1 i 2.5.1)

2.5.1 Ansvarsfördelning bemanningsansvar

Utgångspunkten i föreslagen ansvarsfördelning grundar sig i en bedömning av rådande förutsättningar och hur mesta ändamålsenlighet kan uppnås. Ändamålsenligheten syftar till att säkerställa effektiv fördelning av civilpliktiga ur ett nationellt perspektiv, effektiv ledning av civilpliktiga samt att utgångspunkten för förslagen ska vila på befintligt lagstöd.

Tabell 1 Ansvarsfördelning bemanningsansvar för civilpliktiga i räddningstjänst

Uppgift	Nuvarande ansvar	Ansvar från 2029
Årligen analysera behov, risker och hotbild på lokal nivå som underlag till MSB:s organiseringsarbete för civilpliktiga.	Kommun	Kommun
Årlig analys av regionala behov för utgångsplacering av enheter av civilpliktiga	Ingen	MSB i samråd med civilområdesansvariga länsstyrelser
Analysera behov av personal för förmågetillförsel och bemanningsgrad nationellt	MSB	MSB

²⁵ Lag (1994:1809) om totalförsvarspikt (LTP)

Uppgift	Nuvarande ansvar	Ansvar från 2029
Framställa om behov inom kommunal räddningstjänst till Plikt- och provningsverket avseende	a) MSB/Kommun b) MSB/Kommun c) MSB/Kommun d) MSB/Kommun	a) MSB b) MSB c) MSB d) MSB
a) Krigsorganisationen för civilpliktiga i kommunal räddningstjänst		
b) Behovet av antal civilpliktiga i olika befattningar		
c) Antal utbildningsplatser för grundutbildning för en specifik befattning		
d) Krigsplacering av civilpliktig individ i kommunal räddningstjänst		
Löpande följa upp bemanningsgrad	MSB	MSB
Mottagande av bemanningstablåer (P-tabell)	Kommunal räddningstjänst	Kommunal räddningstjänst
Anordna mobiliseringsplats/er	Kommunal räddningstjänst	Kommunal räddningstjänst
Anordna grundutbildning	MSB	MSB/Kommunal räddningstjänst
Ta emot civilpliktiga för beredskaps-/krigstjänstgöring	Kommunal räddningstjänst	Kommunal räddningstjänst

Om MSB inte fortsatt har ett bemanningsansvar efter 2028 innebär det att ansvaret att genomföra annan utredning kommer att övergå till kommunerna, något som MSB inte bedömer som lämpligt. För Plikt- och provningsverket skulle det vidare innebära ett uppdrag att föra dialog med respektive räddningstjänstorganisation om behov samt ta emot framställan om krigsplacering av civilpliktiga. Utan bemanningsansvar kan inte MSB på nationell nivå fördela civilpliktiga resurser utifrån en samlad nationell hot- och behovsbild.

2.5.2 Behov av samordning och prioritering

Kommunerna ansvarar för att identifiera behov, risker och hotbilder på lokal nivå. Dessa ligger till grund för de regionala behoven där länsstyrelser och de civilområdesansvariga länsstyrelserna ansvarar utifrån sina geografiska områden.

MSB anser att myndigheten har bäst förutsättningar att ha den nationella överblicken och samordningen och är därmed bäst lämpad att säkerställa och prioritera fördelning av civilpliktiga med rätt kompetens utifrån den nationella hot- och behovsbilden i samråd med de civilområdesansvariga länsstyrelserna. En årlig behovsanalys på regional nivå säkerställer att de lokala och regionala behoven ligger till grund för de nationella prioriteringarna i samråd mellan MSB och de civilområdesansvariga länsstyrelserna. Respektive länsstyrelse är ansvarig för upprättande av årlig behovsanalys. Upprättande ska ske i nära samarbete med respektive läns samtliga kommunala räddningstjänst-organisationer.

Kommunerna förväntas fastställa sina personalbehov inför krig. Som ansvariga för den kommunala räddningstjänsten och därigenom majoriteten av all räddningstjänst behöver de även bemanna sina krigstida personalbehov inom denna verksamhet. MSB behöver emellertid bistå dels med att förmedla en hotbild men också en förväntansbild över vad den kommunala räddningstjänsten förväntas klara på egen hand, samt hur andra kommunala och statliga resurser kan förväntas omfördelas till delar av landet som är mer påverkade av krigshandlingar. Varje kommun kan givetvis inte fördelas tillräckliga resurser för att på egen hand klara alla tänkbara följdverkningar av krigshandlingar. Likt i fredstid behövs mekanismer för att tillfälligt omfördela och prioritera resurser där de behövs som mest, något som visat sig vara effektivt i Ukraina²⁶.

Enligt 6 kap. 7 § LSO är en statlig myndighet eller en kommun skyldig att med personal och egendom delta i en räddningsinsats på anmodan av räddningsledaren. En sådan skyldighet föreligger dock endast om myndigheten eller kommunen har lämpliga resurser och ett deltagande inte allvarligt hindrar dess vanliga verksamhet. Vidare kan MSB, förutom vid kärnteknisk olycka, enligt 6 kap. 8 a § LSO om det vid omfattande kommunala räddningsinsatser finns ett konkurrerande behov på begäran av en eller flera räddningschefer, prioritera och fördela tillgängliga resurser. Det är således möjligt att prioritera och fördela personella resurser under en pågående räddningsinsats. Det kan emellertid också, beroende på hur kriget utvecklas eller förväntas utvecklas behöva omfördelas resurser redan på förhand och allteftersom kriget äger rum.

Redan idag finns möjligheter att inom ett län eller inom ett civilområde på förhand omfördela personella resurser. Enligt 8 kap. 4 § LSO samt 8 kap. 3 § FSO har en länsstyrelse rätt att inom länet, och en civilområdesansvarig länsstyrelse inom ett civilområde, besluta om användning av personal inom en kommuns organisation för räddningstjänst för uppgifter som inte berör den kommunen. Någon möjlighet att på förhand, under höjd beredskap, prioritera kommunala räddningstjänstresurser utifrån ett nationellt perspektiv finns emellertid inte idag. En ändamålsenlig lösning på detta problem vore att regeringen i FSO inför ett mandat för MSB att fördela och prioritera samtliga räddningstjänstresurser på nationell nivå. I likhet med nuvarande mandat skulle användande av mandatet enbart bli aktuellt om erforderliga resurser inte kan uppnås genom omfördelningar inom räddningsledningssystem eller inom civilområde. Om staten genomför omfördelning av resurser så får det konsekvenser för det enskilda räddningsledningssystemet samt de enskilda kommunerna eftersom resurser som är avsedda att hantera den lokala riskbilden försvinner till annan plats. Det ställs därför stora krav på den aktör som fattar beslut och effektuerar omfördelningen. Ovan kan uppnås genom införandet av ett tredje stycke i 8 kap. 3 §;

Myndigheten för civilt försvar har rätt att besluta om sådan omfördelning av personal som avses i första stycket inom hela landet.

²⁶ Erfarenheter från Ukraina: Initiala lärdomar för det civila försvaret (FÖ 2023:01325)

MSB tar ansvar för att ta fram en tydlig process för samverkan med civilområdesansvariga länsstyrelser, som i sin tur behöver säkerställa att analys av behov, risker och hotbild på lokal och regional nivå finns sammanställd. MSB ansvarar vidare för ett nära samarbete med Plikt- och provningsverket då MSB på ett sätt agerar på uppdrag åt den kommunala räddningstjänsten.

2.6 Inriktning för arbete med annan utredning än mönstring

MSB ska analysera och lämna förslag huruvida det pågående arbetet med inskrivning efter annan utredning än mönstring på sikt helt eller delvis bör ersättas med inskrivning och grundutbildning efter mönstring, samt bedöma när det i så fall lämpligen kan ske. I analysen ska inskrivning av personer som slutar sin anställning i kommunal räddningstjänst beaktas.

MSB bedömer att myndigheten bör fortsätta att genomföra annan utredning. MSB anser att det är ett kostnadseffektivt sätt att snabbt öka personalförstärkningen av den kommunala räddningstjänstens förmåga under höjd beredskap.

MSB avser fortsätta arbetet med annan utredning för att skyndsamt nå målet om 3 000 direktinskrivna individer. MSB räknar med ett årligt bortfall om ca 10 procent ur denna kategori, vilket ger ett behov av att årligen tillföra ca 300 individer genom annan utredning för att upprätthålla dessa 3 000. Bortfall förväntas ske av naturliga orsaker såsom att totalförsvarspikten upphör att gälla vid 70 år eller utskrivningar av andra personliga skäl.

För att ombesörja målet om 300 individer årligen behöver MSB inom kort utöka befintligt urvalsunderlag. Befintligt underlag om de sedan 1996 av Statens räddningsverk och MSB utbildade individer kommer inte att utgöra tillräckligt underlag. MSB ser därför ett behov av att inhämta uppgifter om individer som avslutar sin anställning inom kommunal räddningstjänst, utöver de personer som efter genomgången räddningstjänstutbildning hos MSB inte inleder en anställning vid kommunal räddningstjänst.

Enligt uppgifter från SKR:s rapport *Personalen i välfärden - Personalstatistik för kommuner och regioner 2024* samt MSB:s årsuppföljning *LSO 2024* avslutar ca 5% sin anställning i kommunal räddningstjänst årligen. Det ger ett årligt underlag om cirka 800 personer att utreda för civilplikt. MSB anser att det därmed finns goda möjligheter att nå den tänkta omsättningen om minst 300 platser per år.

2.6.1 Rättsliga förutsättningar

MSB har författningsstöd för att inhämta uppgifter från den totalförsvarspliktige om dennes anställningsstatus inom ramen för annan utredning än mönstring. MSB förordar en mer effektiv hantering genom att arbetsgivaren, den kommunala räddningstjänsten, inkommer med uppgifter till MSB om de individer som varje år avslutar sin anställning eller går i pension.

MSB har utrett om det finns stöd för hanteringen och om en sådan personuppgiftsbehandling. Det är endast Plikt- och prövningsverket som har stöd för att inhämta uppgifter om en totalförvarspliktig från en kommun, region eller enskild vårdinrättning.²⁷ MSB kan med andra ord vända sig direkt till den totalförvarspliktige men inte med stöd av LTP och FTP inhämta uppgifter om denne från tredje man, i detta fall en kommun. Vad som sagts ovan gäller emellertid endast om de uppgifter som MSB vill inhämta omfattas av sekretess och om det saknas annan laglig grund för att bryta sekretessen. MSB kan därför begära och ha rätt att ta del av uppgift om vilka som är anställda eller vilka som har slutat vid den kommunala räddningstjänsten.²⁸

2.7 Kommunikation

MSB ska vidta de förberedande åtgärder som behövs för att kunna informera allmänheten och berörda aktörer om vad en aktivering av civilplikt inom kommunal räddningstjänst efter mönstring kommer att innebära.

MSB har tagit fram en kommunikationsplan i syfte att på ett strategiskt och strukturerat sätt nå ut till berörda målgrupper som på ett eller annat sätt berörs av att ett system med civilplikt införs inom den kommunala räddningstjänsten.

Kommunikationen ska bidra till att öka kunskapen om varför civilplikt efter mönstring införs och hur det stärker både Sveriges totalförsvaret och den kommunala räddningstjänstens förmåga. Kommunikationen ska vara inkluderande och skapa förståelse och acceptans för civilpliktens betydelse, både hos de som omfattas och deras vårdnadshavare, samt hos berörda myndigheter, kommuner och räddningstjänster. Den ska också visa hur kommuner och räddningstjänster kan förbereda sig för att ta emot civilpliktiga och hur MSB stöttar detta arbete.

Genom samordnad och tydlig kommunikation ska civilplikten ses som en naturlig del av Sveriges samlade beredskap och säkerhet. Trots att uppdraget medför att fokus ska ligga på att kommunicera kring civilplikt inom kommunal räddningstjänst efter mönstring har MSB sett ett stort behov av att den riktade kommunikationen samordnas med all kommunikation om civilplikt, inte minst utifrån MSB:s systemövergripande roll för civilplikt inom totalförsvaret.

2.7.1 Myndighetsgemensamt samarbete med den pliktige i centrum

MSB har inlett ett samarbete med Plikt- och prövningsverket och Försvarmakten kring information och kommunikation med den pliktige i centrum. Fokus är målgruppen ungdomar som kommer att omfattas av mönstring för tjänstgöring som civilpliktig eller värnpliktig i Sveriges totalförsvaret.

Det finns ett stort behov av att unga får adekvat information om vad totalförvarsplikt innebär samt vad som förväntas av dem inför mönstring.

²⁷ 2 kap. 4 § lag (1994:1809) om totalförvarsplikt.

²⁸ Se 2 kap 1 § Tryckfrihetsförordningen (1949:105) och 6 kap. 5 § Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

Pliktrådet har exempelvis tydliggjort behovet av enhetlig, enkel och lättillgänglig information kring mönstring, befattningar och befattningskrav samt vad som kan förväntas av grundutbildning. När nu civilplikt och grundutbildning efter mönstring aktiveras finns ytterligare dimensioner av information som behöver nå ut till ungdomar.

2.7.2 Kommunikationsinsatser

MSB tar fram informationsmaterial såsom faktatexter, intervjumaterial och foton om vad civilplikt i kommunal räddningstjänst innebär i dialog med Plikt- och prövningsverket. Materialet ska användas i den mönstringskommunikation som Plikt- och prövningsverket ansvarar för.

På MSB:s webbplats ska det finnas information om vad civilplikt efter mönstring i kommunal räddningstjänst innebär och vad man kan förvänta sig av grundutbildningen.

MSB utvecklar målgruppsanpassad information till kommuner och räddningstjänst om hur civilplikten efter mönstring påverkar dem och vilket stöd MSB kan bistå med, samt bjuder in till dialogmöten i olika forum.

Utöver den kommunikation som avser civilplikt inom kommunal räddningstjänst arbetar MSB parallellt med att tillse att generell information om vad civilplikt innebär kommuniceras till allmänhet och andra berörda aktörer.

2.8 Tidslinje

Nedan följer en beskrivning över vad som behöver ske och när med start av lång grundutbildning efter mönstring inom kommunal räddningstjänst hösten 2027 och målsättningen om utbildad och bemannad krigsorganisation med tillförda resurser av civilpliktiga inom kommunal räddningstjänst år 2035.

Figur 1 Tidslinje

Arbete med att upprätthålla volymer och kompetens fortsätter efter år 2035 genom fortsatt mönstring till grundutbildning i olika befattningar samt genomförande av efterföljande repetitionsutbildningar.

3 Kostnadsberäkningar

MSB ska analysera vilka kostnaderna är för att införa och förvalta ett system med civilplikt efter mönstring inom kommunal räddningstjänst.

Kostnadsberäkningarna ska vara skalbara med utgångspunkt i olika ambitionsnivåer och antalet civilpliktiga. Av analysen ska det framgå hur mycket grund- och repetitionsutbildningen beräknas kosta per civilpliktig, inklusive kostnader för mönstring per civilpliktig.

Myndigheten ska även beräkna vilka kostnader som en aktivering av civilplikt efter mönstring inom kommunal räddningstjänst skulle medföra för kommuner och berörda myndigheter, och lämna förslag om hur dessa kan finansieras.

3.1 Införande av civilplikt på systemnivå

Eftersom området kommunal räddningstjänst är först ut med mönstring och lång grundutbildning medföljer även kostnader för åtgärder som kopplas till MSB:s systemroll inom personalförsörjning av civilt försvar, det vill säga kostnader för införande av uppgifter som berör införandet av civilplikt, oavsett vilken sektor som är först ut med att införa civilplikt. Det handlar om kostnader för exempelvis införande av medinflytandeprocess, inklusive Pliktråd, kommunikation till allmänheten och erfarenhetsspridning till andra sektorer som utreder införande av civilplikt.

MSB kan även se att uppgifter som följer med ansvar för lång grundutbildning inom civilplikt, såsom fria resor och resehantering samt utbetalning av dagersättning, ställer höga krav på respektive myndighet att utveckla egna processer och systemstöd för hantering. Det medför betydande kostnader för respektive myndighet.

MSB anser att det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv vore mer fördelaktigt att Försäkringskassan, som redan idag har förutsättningar för utbetalningar av ersättningar genom effektiva system, med tillförda medel skulle kunna få uppdraget även för utbetalning av dagersättning för civilplikten, oavsett sektor.

3.2 Införande av civilplikt inom kommunal räddningstjänst

I följande tabell åskådliggörs en uppskattad kostnad för grundutbildning med civilplikt efter mönstring inom kommunal räddningstjänst för perioden 2029–2031. Samtliga kostnader redovisas i tusen kronor, tkr, avrundade till närmsta hundratal och är baserade på en tjänstgöringstid på 98 dagar för samtliga samt ytterligare 42 dagar för 20% av de pliktiga. I delredovisningen redovisades kostnader för perioden 2026 – 2028²⁹, dock bedöms att behov av ytterligare medel för 2027 om 10 mnkr och av ytterligare medel för 2028 om 20 mnkr för att vidta

²⁹ Delredovisning; Publikationsnummer MSB2572 – mars 2025 ISBN-nummer 978-91-7927-614-0

förberedande åtgärder för genomförande av kraftigt ökade volymer inför 2029, se *bilaga 1*. En förändring av dagersättningen och utbildningspremien från dagens 146 kr till föreslagna 200 kr medför också ökade kostnader om cirka en miljon kronor för 2027 och cirka 3,5 miljoner kronor för 2028.

Tabell 2 Kostnad grundutbildning

Kostnad (tkr) grundutbildning för MSB, Plikt- och prövningsverket samt Försäkringskassan.

År	2029	2030	2031
Antal civilpliktiga	1 980	1 980	1 980
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap			
Verksamhetsstöd, anslag 2:6	55 700	55 900	56 100
Utbildningsanordningar, anslag 2:6	12 500	12 500	12 500
Utbildningsanordningar, anslag 2:4, extern aktör	15 000	15 000	15 000
Lokalhyror, anslag 2:6	70 000	70 000	70 000
Lokalhyror, anslag 2:4, extern aktör	32 400	32 400	32 400
Kommunikation, anslag 2:6	5 000	5 000	5 000
Personlig utrustning, anslag 2:6	2 700	3 100	3 400
Fritidsaktiviteter, anslag 2:6	2 700	2 700	2 700
Fritidsaktiviteter, anslag 2:4, extern aktör	3 200	3 200	3 200
Systemstöd, anslag 2:6	2 000	2 000	2 000
Drift, anslag 2:6	22 500	22 500	22 500
Drift, anslag 2:4, extern aktör	27 066	27 024	27 078
Statlig ålderspension, 2:4, MSB	12 077	12 319	12 565
Försäkring, 2:4, MSB	1 957	1 957	1 957
Utrustning för specialistförmåga, anslag 2:6	42 000	43 000	44 000
Medinflytande, anslag 2:6	3 000	3 000	3 000
Systemroll för civilplikt, anslag 2:6	7 500	7 500	7 500
Undervisande personal, anslag 2:6	42 800	42 800	42 800
Undervisande personal, anslag 2:4, extern aktör	51 300	51 300	51 300
Stödjande personal, anslag 2:6	13 500	13 500	13 500
Stödjande personal, anslag 2:4, extern aktör	16 300	16 300	16 300
Kost och logi, anslag 2:4, MSB	104 800	107 000	109 200
Kost och logi, anslag 2:4, extern aktör	125 700	128 300	131 000
Övriga förmåner, anslag 2:4, extern aktör	197 600	201 800	206 100
Stöd till kommunerna, 2:4	80 000	80 000	80 000
Summa MSB	949 300	960 100	971 100
Varav anslag 2:4	667 400	676 600	686 100
Varav anslag 2:6	281 900	283 500	285 000

År	2029	2030	2031
Totalförsvarets plikt- och prövningsverk			
Resekostnad inryckning	990	990	990
Resekostnad mönstring	6 930	6 930	6 930
Summa PPV	7 920	7 920	7 920
Försäkringskassan			
Handläggning och stöd	500	600	800
Drift och underhåll av IT-system	200	200	200
Försäkringskostnad	5 900	7 600	10 100
Summa Försäkringskassan	6 600	8 400	11 100
Summa totalt	963 820	976 420	990 120

I tabellen redovisas samtliga kostnader som är hänförliga till de civilpliktiga, oavsett om utbildningen genomförs vid MSB:s egna utbildningsanläggningar eller i samarbete med kommunala räddningstjänstorganisationer. Dessa kostnader belastar inte kommunernas budget, utan täcks i sin helhet av MSB. Det innebär att MSB ansvarar för finansieringen av utbildningsrelaterade kostnader som uppstår i samband med utbildningsverksamheten, oavhängigt anordnare.

Stödet till kommunerna är ett kompensatoriskt bidrag som ska stärka befintliga ledningssystemens förmåga att leda civilpliktiga under höjd beredskap. Bidraget är också avsett att täcka merkostnader för lokaler och förbrukningsmaterial som uppstår i samband med uppdraget. De kostnadsuppskattningar som ligger till grund för stödet bygger på en bedömning av vilka extra kostnader kommunerna kan förväntas ha. Det kan i nuläget inte uteslutas att dessa kostnader inte är tillräckligt genomlysta och att ett utbyggt system med civilpliktiga kan medföra ytterligare merkostnader för kommunerna i framtiden. Materiel för civilpliktiga ingår inte i dessa beräkningar, men baseras på de kostnadsberäkningar som redovisades inom ramen för dimensioneringsuppdraget³⁰.

En ökning av dagersättningen och utbildningspremien till 200 kr/dag istället för dagens 146 kr/dag skulle medföra en årlig ökning av kostnaderna för förmåner och statlig ålderspension om cirka 23 - 25 miljoner kronor under perioden 2029 – 2031.

Enligt 15 § förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan ska myndigheten ta ut avgifter för administration av familjebidrag och dagpenning som betalas ut enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga.

Försäkringskassan ska dessutom ta ut avgifter för sådana uppdrag och tjänster som avses i 4§ och 4 a§ förordningen (2009:1174) med instruktion för

³⁰ MSB (2023). Dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap. Svar på regeringsuppdrag Ju 2022/02313

Försäkringskassan. Dessa kostnader kommer att tillfalla MSB utifrån nuvarande skrivning i Försäkringskassans instruktion.

Tabell 3 Kostnad per utbildningsplats, grundutbildning

MSB:s kostnad (tkr) per utbildningsplats baserade på en tjänstgöringstid på 98 dagar för samtliga samt ytterligare 42 dagar för 20% av de pliktiga. Exklusive stöd till kommunerna.

Kostnad 2029 och ambitionsnivå	Kostnad
Kostnad/deltagare 2029 inkl. specialistförmåga, ambitionsnivå låg	1 100
Kostnad/deltagare 2029 inkl. specialistförmåga, ambitionsnivå mellan	700
Kostnad/deltagare 2029 inkl. specialistförmåga, ambitionsnivå hög	500

Syftet med denna struktur är att skapa en överskådlig modell för hur olika ambitionsnivåer påverkar både omfattning och ekonomiska förutsättningar.

Låg ambitionsnivå (400–600 individer): Denna nivå innebär en begränsad satsning med ett relativt högt kostnadsutfall per deltagare, eftersom insatserna fördelas på ett mindre antal individer.

Mellan ambitionsnivå (600–1 200 individer): Antalet deltagare ökar vilket ger en mer kostnadseffektiv lösning per individ samtidigt som ambitionsnivån är högre än den lägsta.

Hög ambitionsnivå (1 200–1 980 individer): Den mest omfattande satsningen, där ett stort antal individer inkluderas. Detta leder till den lägsta kostnaden per deltagare, tack vare stordriftsfördelar och effektivare resursutnyttjande.

Ju fler individer som omfattas, desto lägre blir kostnaden per deltagare. Detta beror på att fasta kostnader sprids över en större grupp och att insatser kan genomföras mer effektivt vid högre volymer.

Tabell 4 Kostnad per utbildningsplats, repetitionsutbildning 1

I följande tabell visas MSB:s kostnad (tkr) per utbildningsplats för repetitionsutbildning 1 baserad på en utbildningstid om tio dagar. Schablonbelopp har använts för att uppskatta flera kostnadsposter såsom förbrukningskostnader, kost och logi. Dagpenningen har beräknats med utgångspunkt i dagens nivå.

Kostnad per år	Kostnad
Kostnad/deltagare 2032	51
Kostnad/deltagare 2033	52
Kostnad/deltagare 2034	53
Kostnad/deltagare 2035	54

Tabell 5 Kostnad per deltagare och dygn, repetitionsutbildning 1

MSB:s kostnad per deltagare och dygn, avrundad till närmsta hundratal och baserad på en utbildningstid om 10 dagar.

Kostande per dygn och år	Kostnad
Kostnad/deltagare/dygn 2032	5 100
Kostnad/deltagare/dygn 2033	5 200
Kostnad/deltagare/dygn 2034	5 300
Kostnad/deltagare/dygn 2035	5 400

10 år efter genomförd repetitionsutbildning uppstår förnyat behov av repetition och att kostnaderna för dessa uppstår från 2040–2042 och framåt.

Uppgifter om kostnader för andra berörda aktörer såsom Försäkringskassan och Plikt- och prövningsverket redovisades i delredovisningen (se bilaga 1)

Bilaga 1

Reviderad tabell rörande kostnad grundutbildning, tidigare version publicerad i delredovisningen.³¹

Tabell Kostnad (tkr) grundutbildning för MSB, Plikt- och prövningsverket samt Försäkringskassan.

År	2026	2027	2028
Antal civilpliktiga	0	60	300
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap			
Verksamhetsstöd	6 400	8 600	14 200
Utbildningsanordningar	6 000	6 000	7 500
Lokalhyror	10 000	15 000	15 000
Drift	9 500	13 370	28 000
Statlig ålderspension, 2:4	0	350	1 600
Försäkring, 2:4	0	60	300
Medinflytande	2 000	2 800	3 100
Systemroll för civilplikt	3 000	7 500	7 500
Undervisande personal	8 600	8 600	28 500
Stödjande personal	3 400	4 300	10 200
Förmåner, anslag 2:4	0	12 600	63 300
Stöd till kommunerna, anslag 2:4	0	10 000	20 000
Summa MSB	48 900	89 180	199 200
Varav anslag 2:4	0	23 010	85 200
Varav anslag 2:6	48 900	66 170	114 000
Totalförsvarets plikt- och prövningsverk			
Resekostnad inryckning	0	30	150
Resekostnad mönstring	315	945	0
Summa PPV	315	975	150
Försäkringskassan			
Införande (IT-utveckling)	1 050	0	0
Handläggning och stöd	0	100	200
Drift och underhåll av IT-system	0	200	200
Försäkringskostnad	0	494	2 500
Summa Försäkringskassan	1 050	794	2 900
Summa totalt	50 265	90 949	202 250

³¹ Delredovisning; Publikationsnummer MSB2572 – mars 2025 ISBN-nummer 978-91-7927-614-0

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se

Publikationsnummer MSB2637 – december 2025 ISBN-nummer 978-91-7927-663-8